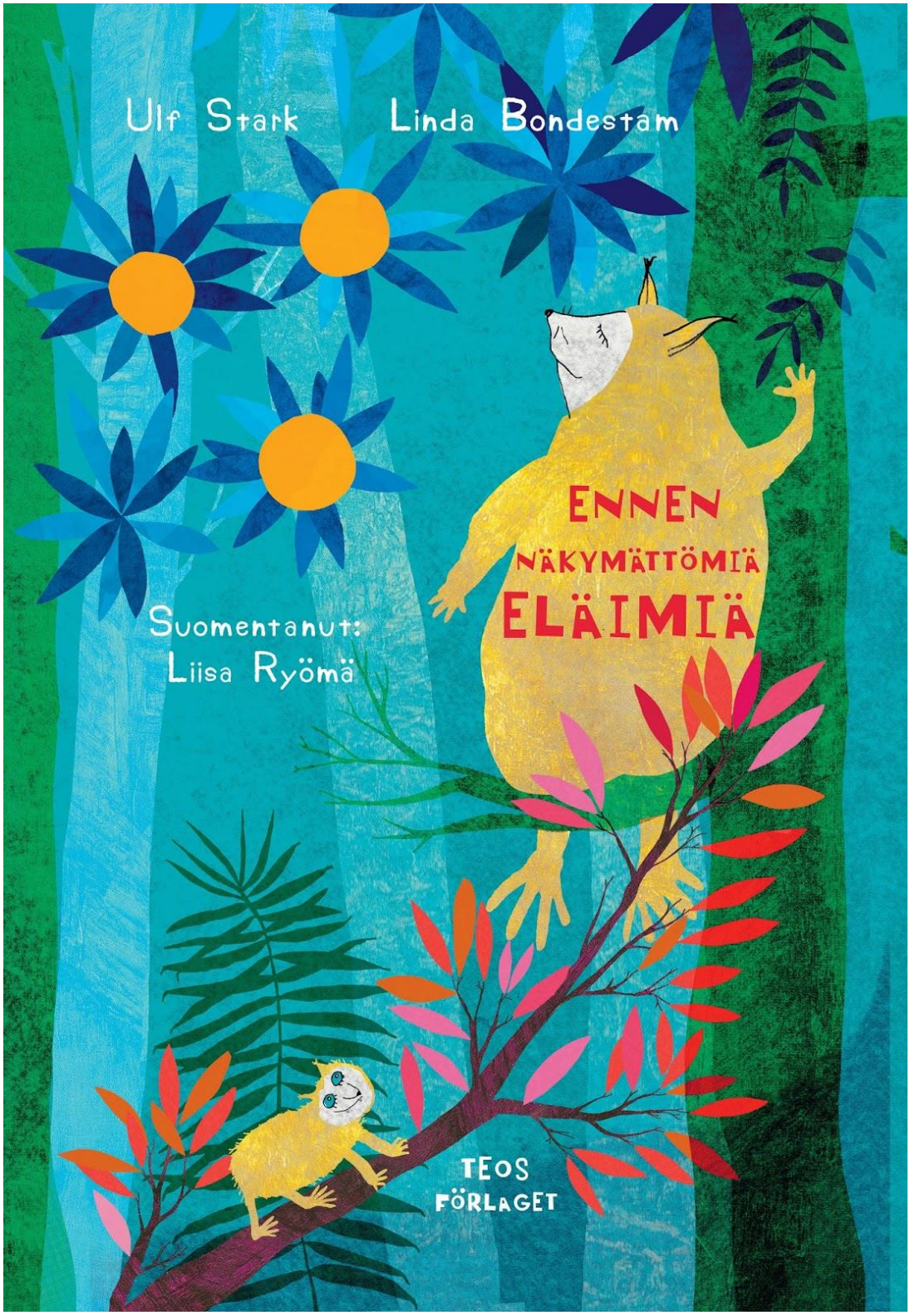

ENNEN NÄKYMÄTTÖMIÄ ELÄIMIÄ
Opas päiväkodin ja esikouluryhmien kasvattajille

Sisältö

Alkusanat 3
Kirjakeskuselu 5
1 Kielen rikas maailma 7
Tarinapaja 7
Selitä ja kuuntele 7
Riimikirstu 8
2 Ilmaisun monet muodot 11
Ennen näkymättömien eläinten musiikkia 11
Kuvakertomus 11
Tee oma mielikuvituseläimesi 13
3 Minä ja meidän yhteisömme 15
Elinympäristömme 15
4 Tutkin ja toimin ympäristössäni 17
Numerojahti 17
5 Kasvan ja kehityn 18
Eläinkavalkadi – ääni ja liike 18
Eläintanssi 20
Pehmoeläinjumppaa 20
Runohierontaa 22

Alkusanat

Ulf Starkin ja Linda Bondestamin kuvakirja *Djur som ingen sett utom vi* (*Ennen näkymättömiä eläimiä*, suomentanut Liisa Ryömä) voitti parhaan ruotsinkielisen lastenkirjan *Snöbollen*-palkinnon 2016 ja Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuorten kirjallisuuspalkinnon 2017. Uumajassa Bildmuseet ja Uumajan yliopisto tuottivat Snöbollen-palkinnon yhteyteen näyttelyn *Djur som ingen sett utom vi*, jonka Pohjoismainen kulttuurikeskus sitten osti ja asetti näytteille kirjastoonsa 11.1- 28.3.2018. Näyttelyssä kävi 46 lapsiryhmää, jotka saivat osallistua Helsingin yliopiston ruotsinkielisen opettajankoulutuksen kanssa järjestettyyn monenlaiseen luovaan toimintaan.

Tämä pedagoginen materiaali on syntynyt Pohjoismaisen kulttuurikeskuksen ja Helsingin yliopiston ruotsinkielisen opettajankoulutuksen välisen ainutlaatuisen yhteistyön tuloksena. Kun näyttely *Djur som ingen sett utom vi* järjestettiin vuoden 2018 alussa, pitivät tulevat opettajat ja lastentarhanopettajat satutunteja Helsingin seudun päiväkoti- esikoulu- ja koululaisryhmille. Satutunnit perustuivat Ulf Starkin ja Linda Bondestamin kuvakirjaan ja itse näyttelyssä esillä olleeseen kirjan kuvitukseen. Tavoitteena oli tarjota näyttelyssä käyville lapsille monipuolisia mahdollisuuksia syventää kokemustaan kirjan teksteistä ja kuvista.

Kolmisenkymmentä Helsingin yliopiston lastentarhanopettajaopiskelijaa ohjasi lapsiryhmiä ja tämän oppaan toimintatuokiot perustuvat näihin kohtaamisiin. Opas voi toivottavasti innostaa niitä, jotka suunnittelevat vierailevansa näyttelyssä oman lapsiryhmänsä kanssa. Toivomme, että se herättää uusia ajatuksia siitä, miten lasten tunteiden ja ajatusten ilmaisemiselle voi antaa tilaa, kuinka tekstin ja kuvien sisältöä voi työstää näyttelyvierailua ennen ja jälkeen ja vierailun aikana, kuinka tekstit ja kuvat voivat jatkaa elämäänsä lapsen omassa ilmaisussa sadalla kielellä.

Oppaan alussa on keskusteluja, joiden lähtökohtina ovat kirjan runot. Sen jälkeen on toimintuokioita, jotka on jaoteltu Suomessa varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaaviin perusteisiin kirjattujen viiden oppimiskokonaisuuden mukaan teemoittain. Oppimiskokonaisuuksia on ajateltu yhdisteltävän ja sovellettavan eheyttäviksi kokonaisuuksiksi, joiden lähtökohtia ovat lasten kiinnostus ja taidot. Kaikki toimintatuokiot on kuvattu tavoitteen, materiaalin ja menetelmän näkökulmista. Keskeinen periaate toiminnassa on ollut saada aikaan aitoa yhdessä oppimista, johon sekä aikuiset että lapset osallistuvat yhdenvertaisesti. Ajatuksena on siis, että kasvattaja yhdessä lasten kanssa tutkii leikinomaisesti teemoja, joita he ovat löytäneet yhtä hyvin kirjasta kuin näyttelystäkin.

Lainaa ja lue kirja mielellään sekä ennen näyttelykäyntiänne että sen jälkeen. Jokainen lukukerta tarjoaa jännittäviä keskusteluja ja arvaamattomia oivalluksia! Suositeltavaa on lukea 4-6 lapsen pienryhmässä, jotta lapsilla olisi tilaa omille pohdinnoille.
Toivomme sinulle ja lapsiryhmällesi antoisaa näyttelykokemusta!

Lastentarhanopettajaopiskelijat
Ann-Christin Furu, Helsingin yliopiston yliopistonlehtori
Mikaela Wickström, Pohjoismaisen kulttuurikeskuksen erikoiskirjaston erikoiskirjastonhoitaja

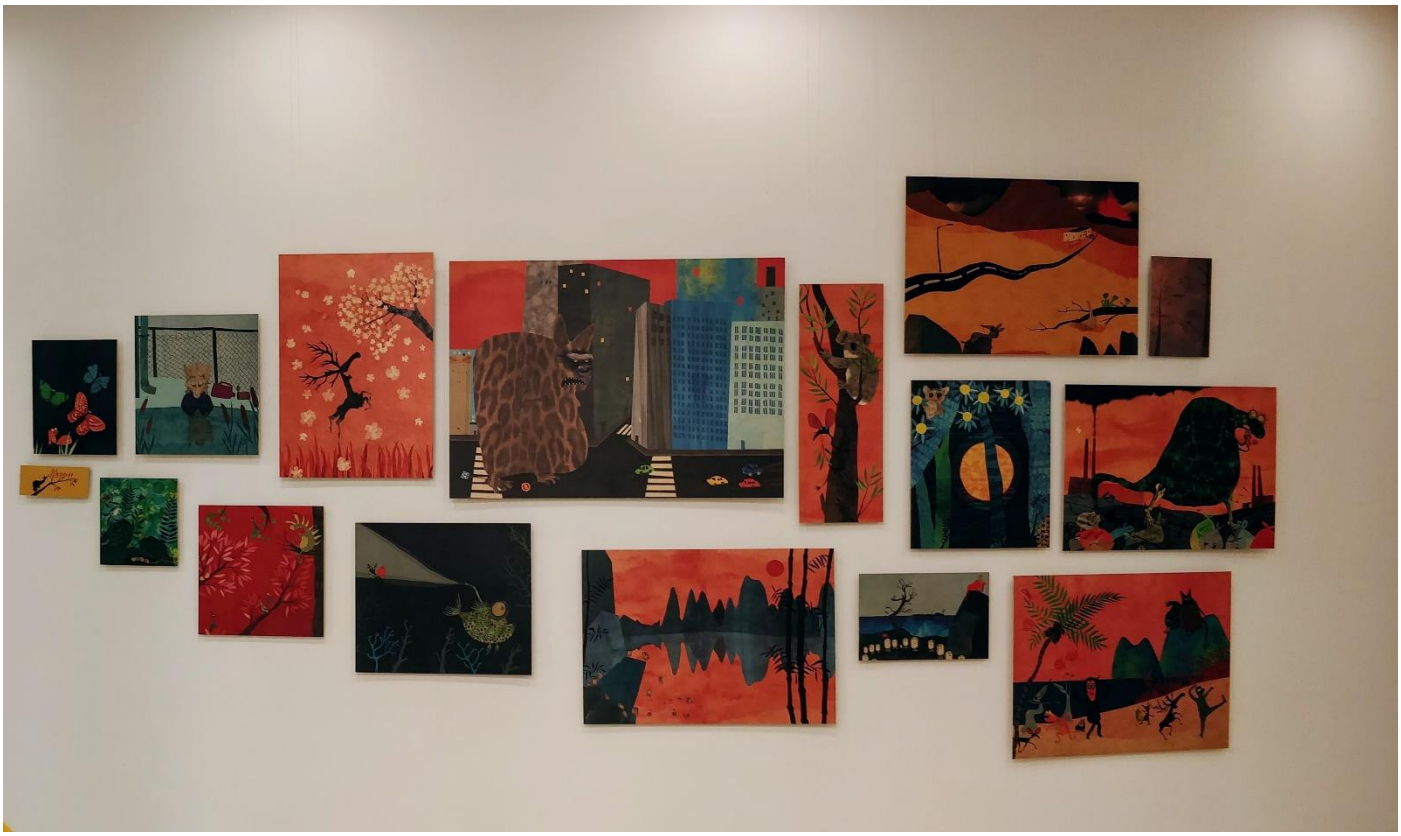

Kirjakeskuselu

Me haluamme johdatella lukijan tähän materiaaliin nostamalla esille kirjakeskustelun merkitystä. Kuvakirjat ylipäätään ja erityisesti kuvakirja, johon *Djur som ingen sett utom vi* -näyttely perustuu, tarjoavat oivallisia tilaisuuksia keskustella lasten ja kasvattajien käsityksistä, jotka nousevat esiin kirjan aiheista. Kuvat ja teksti kutsuvat erilaisiin tulkintoihin. On tilaa nähdä ja kuulla eri näkemyksiä, tutkia kielen vivahteita ja visuaalista vaihtelua, löytää eroja käsityksissä sisällöstä ja keskustella niistä. Näin lasten luku- ja kirjoitustaidon sekä mediataitojen kehityskin vahvistuu. Kaikki tämä rikastuttaa ja syventää lasten mutta myös usein kasvattajan kokemusta kirjasta, ja lisää tavallisesti kiinnostusta kirjoihin ylipäätään. Kirjakeskustelut antavat lapsille mahdollisuuden kuunnella toisiaan, ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan ja kasvaa kunnioittavaan keskustelukulttuuriin.

Edellytys merkitykselliselle työlle lastenkirjallisuuden parissa on, että ilmapiiri lukutuokioilla on kutsuva ja turvallinen. Osallistujien välisten suhteiden pitää perustua luottamukseen ja kunnioitukseen. Kasvattajalla on tästä päävastuu. Kasvattajan läsnäolo ja eläytyminen lukemiseen ja keskusteluun tarttuvat lapsiryhmään. Sanavalinnat, äänenkäyttö ja kehonkieli luovat edellytyksiä sille, että lapset astuvat kuvakirjan mielikuvitusmaailmaan ja jakavat luetun herättämiä ajatuksia ja tunteita.

Lukemisen ulkoiset puitteet – missä, milloin ja miten luetaan – ovat tietysti myös merkityksellisiä. Käytä siksi rahtunen aikaa ja energiaa luodaksesi rauhalliset ja selkeät puitteet lukemiselle ja keskustelulle! Muista esitellä kirja lapsille. Näytä etu- ja takakansi ja kerro kirjan nimi. Kerro kuka on kirjoittanut runot ja kuka kuvittanut ne. Kysy mielellään, onko kirja jollekin lapsista tuttu. Ehkä haluat myös sanoa muutaman sanan siitä, mistä kirja kertoo ja miten olet ajatellut teidän työstävän luettua edelleen. Kytke kirja näyttelyyn, jonka pian näette tai olette jo nähneet.

Valmistaudu kirjan lukemiseen aina ensin tutustumalla kirjaan, mieti, mitä teksti ja kuva viestivät. Pohdi läpikotaisin, miten haluat tekstin esittää: Miten voit vangita lasten mielenkiinnon äänenvoimakkuutta, äänenkorkeutta ja -laatua vaihtelemalla? Miten voit vahvistaa eläytymistä äänenpainoa muuttamalla? Kuinka herättää kiinnostuksen tempovaihtelulla ja tauoilla? Haluatko kenties käyttää koko kehoasi ja antaa eleiden, ilmeiden ja katseiden ryydittää lukemista? Tutki tekstiä ja kuvia ja mieti, millaisia kysymyksiä voisit tehdä lapsille. Huomaa, että ihmettelevät, avoimet ja tutkivat kysymykset, joihin ei ole yhtä yksiselitteistä vastausta, ovat usein parhaita. Ehkä saat ideoita seuraavista ehdotuksista:

Minä ihmettelen...
Voisikohan...
Mitä luulette…
Miten te ajattelette...
Miltä tuntui, kun…
Mitä luulette, että sitten tapahtui?
Miksiköhän kävi niin?
Voiksiko olla niin, että…
Kerro!
Mitä mieltä te muut olette?

Kirjakeskustelu voidaan tietysti järjestää loputtoman monella eri tavalla. Keskustelua kannattaa muokata

ryhmän osaamisen ja iän, lasten kiinnostuksen ja taustatietojen mukaiseksi. Voi joko päättää pysähtyä esimerkiksi joka runon jälkeen ja keskustella lasten kanssa lukemisen aikana, tai sitten keskustella vasta lopuksi, kun kaikki runot on luettu. Varmista kuitenkin, että lapset tietävät, miten toimitaan. Ehkä jotkut seuraavista kysymyksistä saattaisivat innostaa keskustelemaan:

Nyt kun olemme lukeneet kirjan, oliko se suunnilleen sellainen kuin ajattelitte?
Oletteko lukeneet muita kirjoja, jotka muistuttavat tätä kirjaa? Mitä kirjoja? Mikä niissä muistuttaa tätä kirjaa?
Oliko joku teistä lukenut kirjan aikaisemmin? Huomasitteko jotakin uutta tällä kertaa? Kerro!
Oliko kirjassa sanoja, jotka olivat mielestänne kummallisia tai vaikeita? Mitkä sanat?
Mitä ajattelette kirjan kuvista? Kerro!
Oliko kuvien tyyli tuttu jostakin toisesta kirjasta? Mistä kirjasta? Mistä sen huomasi?
Oliko kirjassa jotain erityistä, mistä piditte – tai ette pitäneet?
Oliko kirjassa kuvia, joista piditte – tai ette pitäneet?
Mikä tunne kirjasta tuli? Kerro!
Oliko kirjassa jotain kummallista tai vaikeasti ymmärrettävää – mitä?
Oliko kirjassa jotain erityistä, mistä haluaisitte puhua enemmän?

Vastaa aina lasten ajatuksiin ja tunteisiin kiinnostuneesti ja kunnioittaen. Kuuntele herkin korvin heidän tulkintojaan. Anna erilaisten näkökulmien elää rinnakkain ja kerro omista tulkinnoistasi sopivassa määrin. Muista myös, ettei kirjakeskustelu ole metodi vaan suhtautumistapa, joka auttaa lapsia ja aikuisia löytämään elämäänsä mielekkyyttä – yhdessä.

1 Kielen rikas maailma

Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittäminen – kielellisten taitojen, kielellisen tietoisuuden ja identiteetin kehittäminen – on keskeistä oppimiskokonaisuudessa *Kielen rikas maailma*. Siinä kiinnitetään huomiota kielen ymmärtämiseen mutta myös kielen muotoon ja rakenteeseen, sisältöön ja käyttötarkoitukseen.

Tarinapaja

Tavoite: Kehittää lapsen kykyä kertoa

Materiaali: Kirja, paperia, kyniä

Menetelmä: Asettukaa piiriin. Liitä toiminta näyttelyyn. Anna lapsille ohje: ”Nyt keksimme yhdessä sadun näyttelyn eläimistä. Mistä eläimestä haluatte kertoa?” Auta lapsia keksimään johdonmukainen tarina (henkilöhahmot, tapahtumapaikat, ongelmat) ja viemään sitä eteenpäin vihjeidesi avulla:

“Olipa kerran…”
“hän asui…”
“joka päivä hänellä oli tapana…”
“kunnes eräänä päivänä…”
“mutta silloin yhtäkkiä…”
“sitten lopulta tuli…”
“sen päivän jälkeen…”

Auta lapsia tarvittaessa tiivistämään tarinaansa. Kirjoita tarina pääpiirteissään ja anna lasten kuvittaa se.

Selitä ja kuuntele

Tavoite: Tukea tarkkaavaisuutta ja kielellistä ilmaisukykyä. Samalla harjoitellaan vuorottelua, tarkkaa kuuntelemista, ohjeiden ymmärtämistä ja ohjeiden antamista. Harjoitus sopii 5–6-vuotiaille mutta soveltaen myös nuoremmille lapsille.

Materiaali: Voimapaperia (kokoa A2 tai A3), liituja, suuri kori.

Menetelmä: Istuutukaa piiriin. Johdata lasten ajatukset näyttelyyn tai kirjaan ja pyydä lapsia kertomaan vaikutelmista, joita heillä on kirjan eläimistä. Tavoitteena on keskustella eläimistä ja huomata, että ne kaiki näyttävät aivan erilaisilta. Anna sitten lapsille ohjeeksi piirtää parin kanssa oma yllätyseläin mutta hieman poikkeuksellisella tavalla. Valitse parit ja kullekin parille huoneesta paikka, joihon kaksi paperia ja liidut on laitettu esille valmiiksi.
Lapset istuvat seläkkäin toiminnan aikana. Toinen lapsista kuvailee, miltä hänen keksimänsä mielikuvituseläin näyttää: sen kokoa, muotoa, värejä jne. Toinen lapsi kuuntelee tarkasti ja piirtää. Kun kuva on valmis, taiteilija kierittää kuvansa rullalle salaiseksi ”kirjeeksi”, joka laitetaan suureen koriin. Sitten vaihdetaan osia.
Kun jokainen on tehnyt kuvansa, on aika kerääntyä suureen piiriin, jossa yksi kirje kerrallaan avataan ja yhdessä keskustellaan, millaisia kuvista tuli. Ohjaa lapsia huomaamaan, että eläimet voivat näyttää ihan

miltä vaan – että meillä kaikilla on päämme sisällä erilaisia kuvia – ja että sen vuoksi on tärkeää kuvailla huolellisesti ja kuunnella tarkkaavaisesti!

Riimikirstu

Tavoite: Oivaltaa, mikä riimi on ja oppia riimittelemään. Keksiä, mikä runo on ja tehdä itse runo. Tämä toiminta kehittää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja lasten ja aikuisten väilstä yhteistyötä mutta myös lasten keskinäistä yhteistyökykyä.

Materiaali: Pieni ”riimikirstu”, jossa on kirjekuori (joka sisältää rullalle kierretyn kopion kirjan kansikuvasta ja lyhyen runon, joka on kannen sisäpuolella) sekä paperia ja kynän, kymmenen värikästä ”riimilukkoa” (10 monenväristä post it -lappua).

Menetelmä: Asettukaa piiriin. Aloita tuokio kysymällä, mikä riimi on ja kuinka voi tietää, että sana rimmaa jonkun toisen sanan kanssa? Lue sitten valikoima kirjan runoja. Lukemisen aikana pysähdy keskustelemaan eri eläimistä lasten kanssa. Mitä eläimiä ne ovat? Miltä ne näyttävät? Mitä ne tuntevat? Selvitelkää yhdessä eteen tulevat mahdolliset uudet sanat ja vaikeat käsitteet.
Jokaista runoa lukiessanne etsikää yhdessä riimejä. Auta tarvittaessa lapsia löytämään riimiparit esimerkiksi lukemalla erityisen selkeästi ja hitaasti. Sitä mukaa, kun lapset löytävät riimit, avataan kymmenen ”riimilukkoa” – yksi kerrallaan.
Kun lapset ovat löytäneet kymmenen riimiä, heidän täytyy vielä hypätä kymmenen kertaa, jotta riimikirstu aukeaisi. Riimikirstussa on kirjekuori, jonka päällä lukee ”Lapsille, jotka ovat näyttelyssä”. Kuoressa on

rullalle kääritty kopio kirjan kansikuvasta ja kannen sisäpuolella olevasta runosta. Runo kertoo, että kannen eläimellä ei ole kirjassa omaa runoa: ”*Pariskunta ei nimeään sanonut, vaan/ tunki kirjan kanteen koreilemaan.”* Sitten lasten on aika sadutella runo yhdestä tai useammasta eläimestä. Miettikää ja keskustelkaa yhdessä siitä, mikä runo on. Lapset voivat kertoa, mitä tuntomerkkejä runolla on. Sen jälkeen lapset voivat vuortellen keksiä sanoja tai rivin runoon, aikuinen auttaa vain tarvittaessa. Prosessin aikana aikuinen kirjoittaa muistiin ja kokoaa lasten ehdotukset sekä lukee lopuksi runon lapsille ja sitoo koko toiminnan yhteen. Runo voidaan laittaa esille kuvien kanssa näkyvälle paikalle päiväkodissa tai esiopetusryhmässä.

2 Ilmaisun monet muodot

Oppimiskokonaisuus *Ilmaisun monet muodot* painottuu lapsen monipuolisen ja kokonaisvaltaisen itseilmaisun kehittämiseen musiikin, kuvan, kielen ja kehon avulla. Eri tavoin itseään ilmaistessaan lapsi tutkii, tulkitsee ja luo merkityksiä omassa elämässään. Keskiössä on lapsen mielikuvitus ja luovuus. Tässä oppimiskokonaisuudessa on tarkoituksena antaa lapsen tutustua kulttuurin eri muotoihin ja taiteen eri lajeihin. Tämän teeman alla on kolme eri toimnintahetkeä, joissa lähtökohtana on luoda uutta musiikin, kuvan ja käsityön keinoin.

Ennen näkymättömien eläinten musiikkia

Tavoite: Lapset tulkitsevat kokemuksiaan eri eläimistä ja ilmaisevat näitä omalla äänellään ja soitinten äänillä – yhdessä ja yksin. Tavoitteena on tukea lasten luovuutta ja ilmaisua sekä kykyä tehdä musiikkia yhdessä.

Materiaali: Kangaspussi, tulostetut kuvakortit kaikista 27 kirjan eläimestä, soittimia (vähintään yhtä monta kuin lapsia on ryhmässä) – esim. triangeli, marakassi, ksylofoni, kattilankansi, peltipurkki ja puinen haarukka, syömäpuikkoja, purkkeja, joiden sisällä on riisiä, hienosokeria, papuja, linssejä, hiutaleita; purkki, jossa on duploja.

Menetelmä: Käykää istumaan piiriin lattialle**.** Varatkaa kangaspussi ulottuvillenne ja soittimet näkyville. Kertokaa, että kangaspussissa on eläimiä, joita kukaan ei ole nähnyt ja joilla kaikilla on oma runo, jonka te saatte kuulla. Vuorollaan kukin lapsi saa nostaa pussista kuvakortin, jonka eläimestä keskustelette yhdessä, sen ulkomuodosta ja millainen tyyppi se oikein on. Etsikää sitten kirjasta aukeama, jolla eläin on, lukekaa runo ja keskustelkaa siitä.
Seuraavaksi pohtikaa, miltä lapset ajattelevat eläimen kuulostavan: Vahvalta? Heikolta? Synkältä? Valoisalta? Terävältä? Nopealta? Hitaalta? Kokeilkaa omalla äänellä tai soittimilla, jotta löydätte äänen, joka lasten mielestä sopii eläimelle. Tähän voi myös yhdistää liikettä, jos lapsia kiinnostaa fyysinen ilmaisu.

Kun lapset ovat tehneet äänen kullekin eläimelle, voitte koota yhteen kaikki eläimet ja soittaa kappaleen. Aikuinen tai joku lapsista voi vuorotella kapellimestarina. Lapset voivat soittaa vuoroin sooloa, joka kuvaa yhtä eläintä tai yhdessä kapellimestarin ohjeiden mukaan. Jos lapset haluavat, he voivat äänittää kappaleen ja jakaa sävellyksen vanhempiensa ja sisarusten kanssa.

Kuvakertomus

Tavoite: Lapset kehittävät kuvanlukutaitoa ja kykyään ilmaista itseään kuvilla. Tehtävää voi muunnella lasten kiinnostuksen, tietojen ja iän mukaan.

Materiaali: Paperia (mielellään A2), akryylivärejä, siveltimiä, suojavaatteet. Kirja tai näyttelyn kuvat sekä muistiinpanovälineet saatavilla.

Menetelmä: Aloittakaa toiminta muistelemalla lukemaanne kirjaa tai käyntiä näyttelyssä. Minkä muotoisia ja värisiä eläimet ovat? Millaisia tunteita ne herättivät? Mitä värejä kuvissa oli? Millainen tunnelma? Mistä

kuvista lapset pitivät ja miksi?

Ottakaa sitten kirja esille ja tutkikaa tarkemmin aukeamaa Voikuvaeltajasta. Miettikää, esiintyykö joku hahmoista kirjassa useammalla aukeamalla. Ehkä huomaatte, että Voikuvaeltaja liikkuu kolmessa aivan erilaisessa ympäristössä. Mistä näkee, että ympäristöt ovat erilaisia? Anna lapsille ohjeeksi tehdä oma kuvakertomus itse keksimästään mielikuvituseläimestä. Lapset voivat valita, tekevätkö he yhden kuvan yhdestä ympäristöstä vai kolme kuvaa samalle paperille kolmesta eri ympäristöstä.

Kannattaa laittaa soimaan rauhallista taustamusiikkia, kun lapset aloittavat kuvien työstämisen. Anna lasten työskennellä keskittyneesti ja käyttää aikaa sekä eläimen että sen ympäristön kuvaamiseen. Tue tarvittaessa työskentelyä keskustelemalla siitä, mitä lapset tekevät: kysy väreistä, muodoista, kuvien yksityiskohdista. Missä eläin nyt on? Mistä se on tulossa? Minne se on menossa? Rohkaise lapsia keksimään lyhyt kertomus eläimestä. Dokumentoi!

Kun maalaukset ovat kuivuneet, voitte järjestää pienen näyttelyn. Lapset istuvat suuressa piirissä ja jokaisen lapsen työ esitellään vuorollaan maalaustelineessä. Taiteilija itse saa kertoa, miten on ajatellut. Mikä eläin kuvassa on? Missä ympäsistössä? Ehkä lapsi voi kertoa lyhyen tarinan kuvasta, varsinkin jos kuva on moniosainen. Pyydä toisia lapsia kertomaan omista tulkinnoistaan! Laita lopuksi kuvat ja tarinat esille näkyvälle paikalle ja kutsu vanhemmat ja sisarukset katsomaan, miten näyttelyelämyksenne johti mielikuvituseläinten kuvista koottuun omaan näyttelyyn.

Tee oma mielikuvituseläimesi

Tavoite: Lapset kehittävät kykyään moniuloitteiseen työskentelyyn eri materiaaleilla ja teknikoillla. Tehtävä kehittää lasten sitoutumista pitkäkestoiseen työskentelyyn: kuvien suunnitteluun, toteutukseen ja reflektointiin. Tehtävä edellyttää, että lapset ovat tutustuneet kirjaan ja/tai näyttelyyn. Kerrallaan kannattaa työskennellä 5- 6 lapsen ryhmän kanssa.

Materiaali: Lasten ikä ja aikaisemmat kokemukset otetaan huomioon ja tarjotaan mahdollisuus käyttää joko yhtä materiaalia tai valita eri materiaalien ja tekniikoiden joukosta useampia. Laita esille esim. kangasta, huopaa, lankaa, styroksipalloja, piipunrasseja, paljetteja, kangaskukkia, puuta, erilaista paperia, kartonkia, muovailuvahaa. Kannattaa kierrättää esim. vessapaperirullia, kananmunakennoja, aaltopahvia, shampanjapullonkorkkeja... Saatavilla kyniä, liituja, liimaa, saksia ja työvälineitä, joita tarvitaan eri materiaalien työstämiseen.

Menetelmä: Toiminta alkaa niin, että asetutte piiriin istumaan. Liitä toiminta kirjaan/näyttelyyn ja pyydä lapsia lyhyesti kertomaan kokemuksestaan. Anna ohjeeksi, että jokainen saa tehdä aivan oman mielikuvituseläimen. Tehtävän voi tehdä monessa osassa, mikä syventää prosessia.

Jokainen lapsi aloittaa tekemällä valkoiselle paperille (A4) karkean luonnoksen eläimestä. Lapset saavat keskustella suunnitelmistaan kasvattajan kanssa: eläinten muodosta ja koosta, sen väreistä, käytettävän materiaalin rakenteesta. On hyvä pohtia sopivan materiaalin ja tekniikan valitsemista ja tukea lasta työskentelyn eri vaiheiden suunnittelussa. (Tähän on ajatelu kuluvan 10- 15 minuuttia)

Luonnoksen pohjalta lapset voivat tehdä oman mielikuvituseläimensä. Lähtökohtana on, että jokaisesta eläimestä tulee ainutlaatuinen, ja että kasvattaja tukee mutta ei ohjaa prosessia. Onko eläimellä nimi? Missä se asuu? Mistä ruuasta se pitää? Miltä tuntui tehdä mielikuvituseläin? Oliko se helppoa/vaikeaa? Mikä oli hauskaa/tylsää? Tämän keskustelun voi dokumentoida lyhyin muistiinpanoin lapsen alkuperäisen luonnospaperin takapuolelle. (Tähän kuluu n.30 minuuttia)

Kun kaikki mielikuvituseläimet ovat valmiita, kerääntykää jälleen piiriin ja jokainen saa kertoa eläimestään muille lapsille. Jos lapsi haluaa, hän saa kertoa, miten ajatteli tehdessään eläintä. Voit pyytää myös muita lapsia keromaan, mitä ajatuksia ja tunteita kukin eläin heissä herätti. Kasvattaja voi tehdä muistiinpanoja ja haastatella lasta hänen eläimestään: kysyä nimeä, tietoja eläimen perheestä ja ystävistä, kinnostuksenkohteista jne. Lopuksi eläinten kuvat ja luonnokset laitetaan näkyvälle paikalle esille päiväkodissa tai esikouluryhmässä, ja vahemmat ja sisarukset kutsutaan näyttelyn avajaisiin. (Tähän kuluu 15- 20 minuuttia)

Jos taas haluatte harjoitella digitaitoja, voitte tehdä hahmoista yhdessä padin sovelluksella (esim. Stop motion tai Chatter pix kids) lyhyitä elokuvia.

3 Minä ja meidän yhteisömme

Oppimiskokonaisuus *Minä ja meidän yhteisömme* kiinnittää huomion monimuotoisuuteen ja avartaa lasten näköalaa ympäröivään yhteiskuntaan. Lasten eettinen ajattelu nousee esille, kun keskustellaan tunteista ja käsitellään kysymyksiä, jotka koskettavat lapsen sosiaalisia taitoja ja kulttuurista tietämystä. Oppimiskokonaisuudessa käsitellään maailmaa päiväkodin ja esikoulun ulkopuolella ja kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Elinympäristömme

Tavoite: Avata lasten silmät näkemään erilaisia elinympäristöjä (valoa, värejä, muotoja) ja lisätä heidän tietoisuuttaan ympäristön vaalimisen tärkeydestä.

Materiaali: Kirja, paperia (A3) ja liituja.

Menetelmä: Istuutukaa piiriin. Lukekaa kirja ja katselkaa kuvia. Miettikää, miltä näyttää mielikuvitusmaailma, jossa eläimet elävät. Missä ympäristössä eläimet elävät? Missä eläimet vaikuttavat viihtyvän? Elävätkö ne vedessä vai maalla? Kylmässä vai lämpimässä? Mitä ne ehkä syövät? Missä ne voivat nukkua? Katsokaa erityisesti kuvaa Eskalaukan, Könttökintun, Tambemin ja Nukkahorrostajan ympäristöstä. Avatkaa viimeinen aukeama ennen takakantta: Millainen ympäristö tällä aukeamalla on? Kaikki eläimet tuntuvat viihtyvän – mistä se johtuu?

Keskustelkaa, millä tavoin ympäristöt muistuttavat – ja miten ne eroavat– lasten omista arkipäivän elinympäristöistä? Mitä eläimet todellisuudessa tarvitsevat viihtyäkseen ja voidakseen hyvin? Miten me kaikki voimme auttaa, että ympäristömme olisi terveellinen ja viihtyisä?

Anna lasten sitten alkaa vapaasti tehdä paperille liiduilla kuvaa lähtökohtana sellainen ympäristö, jossa he itse viihtyvät ja voivat hyvin. Kun lapset saavat kuvansa valmiiksi, he saavat kertoa kuvasta, ympäristöstä ja siitä, mikä sille on tyypillistä – miksi he viihtyvät ja voivat hyvin juuri siellä. Puhukaa kuvien väreistä ja muodoista – mitä tunteita heidän kuvaamansa ympäristö herättää sinussa ja muissa lapsissa. Ehkä voitte järjestää pienen näyttelyn, jossa jokaisen kuvan yhteydessä on lyhyt tarina kuvasta. Jos innostutte, voitte jatkaa tekemällä ”tietoruudun”, joka kertoo, mitä ihmiset ja eläimet todellisuudessa tarvitsevat viihtyäkseen ja miten ajattelette yhdessä auttaa viihtyisän elinympäistön luomisessa.

4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Oppimiskoknaisuudessa *Tutkin ja toimin ympäristössäni* keskitytään muun muassa lapsen kykyyn tarkkailla, rakentaa ja ymmärtää ympäsitöään. Lasten matemaattinen ajattelu sekä suhtautuminen teknologiaan ja luontoon on niin ikään huomioitu.

Numerojahti

Tavoite: Vakiinnuttaa numeron ja luvun yhteys lukualueella 1-10. Lasten etukäteistietojen mukaan tehtävän vaikeusastetta voi ilman muuta muunnella.

Materiaali: Laatikko, 10 kuvakorttia (sekoitettuna) kirjan kuvista, kuvien takapuolella arvoituksia, numerokortit yhdestä kymmeneen. Valmista eläinkortit ottamalla kirjan kuvista värikopioita ja kirjoittamalla niiden taustalle arvoitukset.

Menetelmä: Kerää lapset piiriin. Valmistautukaa kirjan lukemiseen. Anna jokaisen lapsen ottaa laatikosta kuvakortti, lue arvoitus. Etsikää runo, joka kuuluu kuvaan ja etsikää kuvasta vastaus arvoitukseen.

(1) Kuinka monta hyljettä Voikuvaeltaja voi nähdä?
(2) Kuinka monta tuntosarvea on Arkahapulla?
(3) Kuinka monta siipeä on Päivänautilla?
(4) Osaatteko laskea kengät Kaksisuuntaknasun kuvasta?
(5) Kuinka monta vierasta on Sinisellä vuorella?
(6) Kuinka monta Kuinkalaa istuu puussa?
(7) Kuinka monta perhosta on Gulahduksen aukeamalla?
(8) Kuinka monta ruskeaa osmankäämiä on Luurukuikun lähteen ympärillä?
(9) Kuinka monen roskapussin yli Könttökinttu harppoo?
(10) Kuinka monta kerrosta, jossa on ikkunoita, on vaaleansinisimmässä talossa Tambemin kuvassa?

Miettikää yhdessä, kuinka lukumäärää voi ilmaista sormia käyttäen ja miltä lukua vastaava numero näyttää ja etsikää ne numerokorttien joukosta. Anna lasten sitten tutkia kirjan kuvia, kunnes löytyy jotakin, mitä on ”vielä enemmän kuin kymmenen”.

5 Kasvan ja kehityn

Oppimiskokonaisuus *Kasvan ja kehityn* nostaa esille fyysisen aktiivisuuden merkityksen ja painottaa lapsen mahdollisuutta omaehtoiseen ja ohjattuun liikkumiseen, mikä lisää kehontuntemusta ja liikunnan iloa. Tärkeää on, että lapsilla on mahdollisuus liikkua sekä ulkona että sisällä.

Eläinkavalkadi – ääni ja liike

Tavoite: Lapset kehittävät kehontuntemustaan tutkimalla ja ilmaisemalla eläinten tunteita ja luonnetta liikkuen ja äännellen.

Materiaali: Laatikko jossa on kirjan kaikkien 27 eläimen kuvat. Liikuntahetki voidaan hyvin järjestää ulkona – tässä tapauksessa tarvitaan myös istuinalustat tai penkkejä.

Menetelmä: Asettukaa piiriin. Esittele kirja, kirjan nimi, kirjailijan ja kuvittajan nimet. Kysy lapsilta, mistä he ajattelevat sen kertovan. Anna sitten jokaisen lapsen ottaa kuvakortti laatikosta. Lapsi saa näyttää kuvan muulle ryhmälle ja sitten asettaa kuvan lattialle/maahan niin, että kaikki voivat nähdä sen. Kun kaikki ovat saaneet oman kortin, alkaa kasvattaja selata kirjaa, ja lapset saavat huutaa ”stop”, kun he tunnistavat eläimen, joka on heidän kortissaan. Lukekaa runo, joka kertoo tästä eläimestä.
.
Sitten on vuorossa vähän eläindramaa: lapset saavat leikkiä olevansa eläin, josta äsken luitte. Yhdessä mietitään, miltä eläimestä tuntuu, miltä se kuulostaa ja miten se liikkuu. Miltä eläimestä tuntuu – mistä se johtuu? Onko eläimellä kova vai hiljainen ääni? Onko sen liikkeet suuria vai pieniä, nopeita vai hitaita? Millaisia ilmeitä sillä on? Rohkaise lapsia käyttämään ääntään monella eri tavalla ja käyttämään koko kehoaan liikkuessaan. Voitte myös miettiä, kuinka eri tunteet voi huomata äänestä ja kehosta. Lopuksi lapset voivat liikkua huoneessa/pihalla kiemurelevana jonona, joka kuvastaa yhtä eläintä kerrallaan lasten vuorotellen esittämien eläinten mukaan. Kukin lapsista saa vuorollaan näyttää kuvansa ja johtaa jonoa siten, että muut seuraavat perässä ja matkivat hänen ääntään ja liikkeitään. Tämä eläinkavalkadi voidaan tallentaa valokuvina tai lyhyenä elokuvana.

Eläintanssi

Tavoite: Lapset tunnistavat musiikin tempon (nopea ja hidas) ja dynamiikan (hiljainen ja voimakas) vaihteluja ja osaavat ilmaista niitä omalla kehollaan.

Materiaali: Suuri punainen ilmapallo, soitin, tyyny kaikille osallistujille. Lataa etukäteen kuunneltavksi jäljempänä ehdotettu musiikki.

Menetelmä: Työskennelkää yhden eläimen kanssa kerrallaan. Näytä lapsille eläimen kuva, keskustelkaa lasten kanssa eläimestä: Miltä sen vartalo tuntuu? Millaisia ilmeitä sillä on? Miten se liikkuu tilassa? Miten se lepää? Soittakaa sitten ehdotettu kappale ja liikkukaa ympäri tilaa– joko ohjeitten mukaan, ohjaajan (lapsen tai aikuisen) liikkeitä peilaten tai vapaasti jokainen aivan omalla tavallaan.

SAMISKAISET *(Saint-Saens: Carnival of the animals VII Aquarium)* Aikuinen ohjaa ja lapset peilaavat aikuisen tai toistensa liikemalleja.

KAKSISUUNTAKNASU (*Brahms: Hungarian dance no 5)* Improvisoikaa hidas tanssi ja nopea tanssi niin, että tempo vaihtelee selvästi. Keskustelkaa, miltä tuntuu, kun mikään ei huvita, kun tuntee itsensä hitaaksi ja jäykäksi ja millaista on, kun on pirteä ja nopea.

HYSSY (*Grieg: I bergakungens sal)* Liikkukaa eri tavoin tilassa: hiipikää ja tömistelkää. Keksikää eleitä ja ilmeitä, jotka sopivat musiikkiin.

GNEISSI (*Erik Satie: Trois Gymnopedies No 1)* Ottakaa jokainen tyyny ja käykää selinmakuulle piiriin jalkaterät piirin keskustaan päin. Tarkoituksena on rauhoittua ja rentoutua, silmät voi halutessaan sulkea.

MERIVALTAVA (*Verdi: Aida, Marcia Trionfale)* Ottakaa suuri punainen ilmapallo käyttöön. Heittäkää se ilmaan ja ottakaa kiinni vuortellen musiikin tahtiin.

Pehmoeläinjumppaa

Tavoite: Lapset harjoittelevat keskittymistä, kehontuntemusta ja tasapainoa.

Materiaali: Rentoutuspatjoja, kirja

Menetelmä: Liitä toiminta kirjaan ja näyttelyyn ja eläimiin, joita olette nähneet. Anna ohjeeksi, että teette yhdessä eläinjumppaliikkeitä, jotka sopivat joillekin kirjan eläimistä. Näytä ensin kaikkien eläinten kuvat, lue sitten kursivoitu teksti ja tee sen jälkeen lasten kanssa ehdotetut liikkeet.

KUINKALA: ”*Kuinkala kiipeää ylös puuhun. Ensin se istuu oikealla oksalla. Sitten se istuu vasemmalla oksalla. Siinä se seisoo ja katselee ympärilleen ennen kuin se lentää pois.”* Seiskää aluksi vakaasti kahdella jalalla. Nostakaa sitten oikea jalka ja tukekaa se vasenta pohjetta vasten ja ojentakaa kädet sivuille. Hengittäkää rauhallisesti ja pysykää asennossa hetkinen ennen kuin vaihdatte jalkaa ja teette saman toisella jalalla.

MOKSISKAANI *” Moksiskaani katsoo auringonlaskua ja hyppelee ympäriinsä tyytyväisenä ja iloisena”* Kyykistykää vähän jalat harallaan tai olkaa kyykyssä. Pitäkää polvet koukussa ja nojatkaa vähän eteenpäin. Ojentakaa kädet ja asettakaa kämmenet yhteen rinnan eteen. Kantapäät pidetään kiinni lattiassa. Hypelkää vähän ympäriinsä. Hengittäkää rauhallisesti ja pysykää hetki tässä asennossa ennen kuin siirrytte seuraavaan liikkeeseen.

ARKAHAPU ”*Arkahapu kuulostelee avaruuden ystäviä. Ensin se kuulostelee toisella tuntosarvellaan ja sitten se kuulostelee toisella tuntosarvellaan. Ehkä sille vastataan*.” Aloittakaa seisomalla tukevasti kahdella jalalla. Käykää sitten vähän hartioita leveämpään haara-asentoon niin, etä varpaat osoittavat eteenpäin. Ojentakaa kätenne ensin ylös ja taivuttakaa sitten sivulle niin, että alempi käsi koskettaa sen puolen jalkaa; toisen käden (tuntosarven) nostatte ylös avaruuteen. Hengittäkää rauhallisesti ja pysykää asennossa hetki ennen kuin vaihdatte puolta.

KUUKURKKO *”Kuukurkolla on suuret silmät ja sen mielestä on mukavaa katsella ympärilleen”* Aloittakaa seisomalla paikallaan kahdella jalalla. Tehkää sitten käsistänne ”silmälasit/kiikarit”, laittakaa ne silmillenne, jotta voitte katsella ympärillenne. Hengittäkää rauhallisesti ja kiertäkää ylävartaloa puolelta toiselle verkkaiseen tahtiin. Tarkoituksena on yrittää liikuttaa vain ylävartaloa, mikä voi aluksi olla vaikeaa. Kertokaa sitten, mitä te näette.

NUKKAHORROSTAJA *”Nukkahorrostaja valmistautuu talviunille ja kerää syötävää ennen kuin se asettuu pesäänsä.”* Aloittakaa asettumalla lattialle. Istukaaa selkä suorana ja jalat koukistettuina. Laittakaa toinen jalkaterä toisen polven päälle. Taivuttakaa itseänne vähän eteenpäin. Nyt olette tehneet Nukkahorrostajan ”pesän”. Poimikaa sitten leikisti pesään jotakin syötäväksi, ehdottakaa, mitä se voisi olla.

PÄIVÄNAUTTI *”Päivänautille on kasvanut tosi hienot siivet ja se odottaa, että se pääsisi kokeilemaan niitä. Minne Päivänautti lentääkään?”*Istukaa paikoillanne lattialla mutta ojentakaa jalat suoriksi eteenne. Koukisstakaa jalat, laittakaa jalkaterät yhteen ja pitäkää niistä kiinni. Nyt teilläkin on siivet aivan kuin Päivänautilla ja voitte lähteä lentoon, joten räpytelkää ja lekutelkaa jaloillanne.

GULAHDUS ” *Gulahdus on tyytyväinen ja iloinen. Se pullistaa kaulapussinsa ja mutustaa muutaman paksun kärpäsen.”* Aloittakaa asettumalla polvillenne. Laittakaa kädet lantiolle ja sitten taivuttakaa taaksepäin tähystelemään kärpäsiä ja mäkäräisiä. Bzzz… ehkä niitä näkyy?

KAKSISUUNTAKNASU *” Kaksisuuntaknasu on iloinen, pian on kevät ja lämmintä. Mutta sitten se muistaa, että pian on jälleen syksy ja niin siitä tulee taas surkea ja surullinen.”* Aloittakaa menemällä nelinkontin. Hengittäkää sisään ja notkistakaa selkää katse eteenpäin. Kaksisuuntaknasu on iloinen. Hengittäkää ulos ja pyöristäkää selkä, pää roikkuu alas kohti lattiaa. Kaksisuuntakansu on surullinen. Muistakaa hengittää rauhallisesti. Toistakaa muutamia kertoja!

ELUMUNA *” Elumuna loikoo munankuoressaan ja miettii, mitä sen ulkopuolella on.”* Käykää polvillenne jalat yhdessä ja istukaa kantapäille. Taivuttakaa eteenpäin niin, että otsa hipoo lattiaa samalla, kun viette käsivarret taaksepäin. Nyt te olette tehneet itsestänne munia. Pysykää asennossa jonkin aikaa ennen kuin suoristaudutte ja ”rikotte kuorenne”. Toistakaa muutamia kertoja.

Runohierontaa

Tavoite: Lapset saavat harjoitella kuuntelemista, toistensa hieromista ja rentoutumista.

Materiaali: Kirja, pehmeitä alustoja. Itse hieronnan aikana hämärä valaistus huoneessa. Valmistaudu hierontahetkeen valitsemalla noin viisi runoa.
.
Menetelmä: Pyydä lapsia asettumaan pareittain ennen toimintaa. Kysy, tietävätkö lapset, mitä sana hieroa tarkoittaa ja ovatko he joskus aiemmin olleet hieronnassa. Kerro että, runot on valittu kirjasta *Ennen näkymättömiä eläimiä* ja, että sama runo luetaan useampaan kertaan ja, että jokainen saa sekä hieroa että olla hierottavana. Näytä myös, kuinka voi hieroa: painaa kevyesti koko kämmenellä, juoksutta sormia koko selän poikki, tehdä pieniä perhosen liikkeitä selkää pitkin…kerro myös, ettei hierominen saa satuttaa sitä, jota hierotaan.

Sitten on hieronnan aika. Se, jota hierotaan, asettuu vatsalleen ja se, joka hieroo, asettaa kätensä tämän selälle. Sitten lukeminen ja hieronta voivat alkaa. Esittele lapsille yksi runo kerrallaan ja näytä runon eläimen kuva ennen kuin lapset alkavat hieroa toisiaan. Lue runo kaksi keraa ennen kuin hieroja ja hierottava vaihtavat paikkaa.

Kun olet lukenut 3–4 runoa, voivat kaikki asettua piiriin istumaan ja keskustella siitä, miltä tuntui hieroa ja olla hierottavana. Toiminnan päätteeksi lapset voivat istua peräkkäin piirissä ja hieroa toisiaan vielä kerran jonkun runon säestyksellä.